

KULTURRÅDET

**BUDGETUNDERLAG
2018–2020
KULTURRÅDETS
SKRIFTSERIE 2017:3**

Bild omslag: Från ett av många experiment som Art Lab Gnesta genomfört tillsammans med forskargruppen Earth Colab. Foto: Art Lab Gnesta & Earth CoLab

© Statens kulturråd 2017

ISSN 1654-210x

ISBN 978-91-87583-19-3

Kulturrådet, Box 27215, 102 53 Stockholm Besök: Borgvägen 1–5

Tel: 08 519 264 00 E-post: kulturradet@kulturradet.se Webbplats: www.kulturradet.se

KULTURRÅDET

INNEHÅLL

Kulturrådets förslag sid. 4

Inledning sid. 5

Förutsättningar och villkor inom kultursektorn sid. 6

Teater, dans, musik och övrig scenkonst sid. 7

Bild- och formkonst sid. 11

Allmän kulturverksamhet och internationellt kulturutbyte sid. 14

Regional kulturverksamhet sid. 17

Litteratur och läsande sid. 19

Skapande skola sid. 21

Kulturrådets verksamhet sid. 23

Tabeller sid. 26

KULTURRÅDETS FÖRSLAG

Kulturrådets förslag (utan inbördes prioritering):

Totalt 5 000 tkr årligen till anslag 1:1

- Arbets- och referensgrupper, 2 000 tkr årligen
- Kulturrådets förvaltningskostnader, 3 000 tkr årligen

Totalt 2 000 tkr årligen till anslag 1:2

- Bidrag till nationella minoriteternas kulturverksamhet, 2 000 tkr årligen

Totalt 27 000 tkr årligen till anslag 2:2

- Ökade anslag till produktions- och turnéstöd, 23 500 tkr årligen
 - varav 8 000 tkr till den professionella dansen
- Dansnät Sverige, 500 tkr årligen
- Unga Klara, 3 000 tkr årligen

Totalt 11 000 tkr årligen till anslag 4:4

- Projektbidrag, 3 000 tkr årligen
- Medverkans- och utställningsersättning, 8 000 tkr årligen

Totalt äskande: 45 000 tkr årligen

Regeländringar

- Anslagssparande och anslagskredit om 3 procent på samtliga anslag
- Utökat bemyndigande för anslag 3:1
- Uppdrag om att främja svensk litteratur internationellt
- Ny förordning på litteraturområdet
- Ändamålet *verksamhet med dans i skolan* flyttas från anslag 1:2 till anslag 1:3

Förslag till nytt uppdrag

- Uppdrag att utveckla och sprida samtidskonst

INLEDNING

En stark och oberoende kultursektor är en förutsättning för en välfungerande demokrati. I tider där makthavare i flera länder begränsar kulturaktörers oberoende och yttrandefrihet finns det goda skäl att värna det som uttrycks i den första meningen i Sveriges nationella kulturpolitiska mål: *kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.*

Konst av riktigt hög kvalitet skapas sällan genom politisk styrning ovanifrån. Ändå har konst och kultur ofta politiska dimensioner och bredare samhällseffekter. Kulturen kan få oss människor att vidga våra vyer och ge djupare insikter. Konstnärliga och visuella uttryck kan få oss att se oss själva i en annan människas position och ge en djupare förståelse för omvärlden.

Vi ser i dag en utveckling där allt fler huvudsakligen bygger sin världsbild på information inom sociala mediers och sökmotorers filterbubblor och där faktaresistensen breder ut sig. Konsten och kulturen är en viktig ifrågasättande och reflekterande motkraft till denna utveckling.

Digitaliseringen överbryggar geografiska avstånd och hinder för människor att förflytta sig fysiskt. Den har därför öppnat möjligheter för att bygga nya gemenskaper och för att tillgängliggöra konst och kultur. Vi ser i dag bara början av vad denna utveckling kan innebära. Samtidigt har den fysiska närvaron vid kulturhändelser en särskild betydelse. De konstnärliga intrycken förstärks och öppnar upp för gemensamma upplevelser i lokalsamhället och möten med personer du inte visste att du hade något gemensamt med.

Den gemenskap och förståelse som kan uppnås genom konst och kultur utgör ett viktigt bidrag till uppfyllandet av Agenda 2030. För att mänskligheten ska kunna samarbeta för att möta världens stora ekonomiska, sociala och ekologiska utmaningar behöver vi alla en djupare förståelse för andra människors synsätt och levnadsvillkor.

I *Budgetunderlag 2018–2020* lämnar Kulturrådet förslag som dels förstärker den fria kultursektorns dynamiska, utmanande och obundna kraft, dels gör konst och kultur mer tillgänglig i hela Sverige.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH VILLKOR INOM KULTURSEKTORN

Under lång tid har Kulturrådet pekat på den underfinansiering som råder inom kultursektorn, särskilt inom den fria sektorn.¹ Majoriteten av de fria kulturaktörerna verkar under knappa förhållanden och de statliga bidragen är ofta avgörande för verksamheternas fortlevnad. Ökad statlig finansiering skulle innebära att den konstnärliga verksamheten kan utvecklas och expandera, vilket i sin tur ökar antalet anställningar och uppdrag för konstnärer. Om konstnärernas möjligheter till arbete stimuleras genom ökade anslag till den fria kultursektorn förbättras konstnärernas villkor samtidigt som trycket på trygghetssystem inom kultursektorn minskar. Dessutom har ökade anslag till det fria kulturlivet stor positiv effekt för den konstnärliga kvaliteten och för kulturens tillgänglighet i hela Sverige.

Många konstnärligt verksamma arbetar i dag på korta uppdrag och med låg ersättning. En stor del måste ha andra icke-konstnärliga arbeten för att kunna försörja sig. Konstnärligt verksamma har högre utbildningsnivå, men lägre inkomster än Sveriges befolkning överlag. Konstnärligt verksamma får även i högre grad än befolkningen i stort ekonomiskt bistånd från familj eller vänner. Sedan 2004 har inkomstskillnaderna mellan konstnärligt verksamma och befolkningen i stort ökat.²

Att kulturutövare inte ges rimlig ersättning för sitt arbete medför att det inte finns ekonomisk möjlighet för personer att ägna sig åt konstnärlig verksamhet på professionell nivå utan andra ekonomiska resurser, vilket bidrar till social snedrekrytering. Det är ett demokratiskt problem, hämmar mångfalden inom kulturlivet och får på längre sikt även negativa konsekvenser för utbudet av konst och kultur av hög kvalitet. Ökade anslag för Kulturrådets bidragsgivning skulle möjliggöra fler och mer omfattande anställningar inom scenkonst- och musikområdena, samt en ökad tillämpning av MU-avtalet.³

När regeringen nu tillsatt en utredning om de statliga insatserna och villkoren för professionellt verksamma konstnärer är det viktigt att uppmärksamma den stora betydelse som Kulturrådets bidragsgivning har för professionella konstnärers arbetsmarknad. Att öka resurserna till de aktörer som erbjuder konstnärer arbete är ett effektivt sätt att förbättra konstnärernas villkor.

Årliga kostnadsökningar

Kulturrådet anser fortsatt att alla sakanslag som myndigheten disponerar bör omfattas av pris- och löneomräkning (PLO). Kulturrådets bidrag används till största del för att bekosta löner och lokaler. Liksom alla andra verksamheter påverkas bidragsmottagarna av den allmänna kostnadsutvecklingen. Att tillämpa någon form av uppräkningsanslagen är därför motiverat.

I budgetpropositionen för 2017 framgår att regeringen har som ambition att minska antalet anslag som omfattas av PLO. Mot den bakgrunden vill vi framföra att om det inte är möjligt tillämpa PLO på Kulturrådets sakanslag för bidrag till kulturverksamhet är det angeläget att dessa förstärks kontinuerligt genom regeringsbeslut. Eftersom kostnaderna årligen ökar för Kulturrådets bidragsmottagare innebär en oförändrad anslagsnivå att bidragen urholkas.

I grunden kan urholkningen tänkas få två olika följder. Den första är att anslagen inte längre kan finansiera samma mängd och nivå av verksamhet, med följden att utbudet och tillgången till konst av hög kvalitet minskar. Den andra är att en lika hög grad av verksamhet kan bedrivas på kort sikt genom att ersättningar och löner till konstnärligt verksamma inte ökar i takt med den allmänna kostnadsutvecklingen, eller i värsta fall minskar. Det medför försämrade villkor för konstnärligt verksamma, och drabbar i längden även kulturutbudet.

I budgetpropositionen för 2017 aviserar regeringen att ett antal anslag inom kulturområdet där pris- och löneomräkning tidigare tillämpats från och med 2017 inte kommer att pris- och löneomräknas. Ett av anslagen är anslag 1:3 *Skapande skola*. De berörda anslagen kompenseras för utebliven pris- och löneomräkning till och med 2018, (i vissa fall till och med 2020) men på sikt väntas det minskade antalet anslag med pris- och löneomräkning medföra kostnadsbesparingar i statsbudgeten.⁴ Mot bakgrund av de stora behov som beskrivits ovan är det rimligt att de besparingar som görs inom kulturbudgeten investeras i kulturpolitiken. Dessa besparingar skulle då kunna användas för ramökningar av olika anslag för bidrag till det fria kulturlivet vid olika tillfällen, och därmed motverka anslagens urholkning.

1. Den fria sektorn och fria aktörer är återkommande begrepp i detta budgetunderlag. Begreppen avser organisationer som verkar inom kulturområdet. Många fria aktörer får ekonomiskt stöd från stat, region/landsting och kommuner, men saknar den ekonomiska stabilitet som kommunala, regionala och statliga institutioner har.

2. Konstnärskommittén (2011). Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster. ISBN 978-91-977435-9-4; Konstnärskommittén (2016). Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor. ISBN 978-91-982566-4-2

3. MU-avtalet är ett statligt ramavtal för bild- och formkonstnärers ersättning för medverkan vid utställningar. Avtalet styr medverkans- och utställningsersättning vid utställningar där de utställda verken är i konstnärers egen ägo.

4. Regeringen (2016). Budgetpropositionen för 2017, Förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor (prop. 2016/17:1), sid. 523

TEATER, DANS, MUSIK OCH ÖVRIG SCENKONST

Prioriterade behov 2018–2020

- Ökade anslag till produktions- och turnéstöd, 23 500 tkr årligen
 - varav 8 000 tkr till den professionella dansen
- Dansnät Sverige, 500 tkr årligen
- Unga Klara, 3 000 tkr årligen

Totalt 27 000 tkr årligen till anslag 2:2

Anslag (2:2 ap.1) *Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse* uppgår i dag till drygt 190 miljoner kronor. Kulturrådet har i flera sammanhang starkt betonat de fria aktörernas betydelse för kulturlivet. De statliga bidragen till den fria musik- och scenkonstsektorn har stor betydelse. Konkurrensen om medel är hård och det är angeläget att förstärka bidragsgivningen till området.

Bland de aktörer som får stöd av Kulturrådet ryms teater, dans och musik i såväl mer traditionell som experimentell form. Där finns även opera, musikdramatik och uttryck som performance, ljudkonst och cirkus. Inom den fria sektorn arbetar grupper med kontinuerlig verksamhet men också tillfälliga konstellationer. Här finns även ett antal arrangörer och festivaler som är viktiga för utvecklingen av hela scenkonst- och musikområdet och som är av betydande nationellt och internationellt intresse. Statliga bidrag från Kulturrådet kan sökas av både producerande aktörer och arrangörer.

Inom hela scenkonst- och musikområdet har fria grupper och arrangörer en mycket stor betydelse för konstnärlig utveckling och för att säkerställa en bredd av kulturuttryck. Det statliga stödet till den fria sektorn är av stor betydelse för utbudet inom många genrer och uttrycksformer. Många aktörer inom den fria sektorn bedriver verksamhet över stora delar av landet och kan därför ha svårt att få stöd från kommunal och regional nivå. Även aktörer med smal experimentell verksamhet kan ha svårt att uppfylla regionala eller kommunala stödskriterier, men ur ett nationellt perspektiv har dessa aktörer stor betydelse för konstnärlig utveckling och mångfald.

Bidragsgivningen till det fria scenkonst- och musikområdet bidrar till en större mångfald i kulturlivet, där fler röster kan höras och fler perspektiv kan synliggöras. De oberoende aktörerna inom den fria sektorn är ifrågasättande, och de tar sig an frågor om bland annat maktstrukturer, mänskliga rättigheter, genus och hbtq. Därigenom berikas det offentliga samtalet.

De fria aktörerna har en öppenhet inför det internationella och det interkulturella. De kan därför vara en resurs för att ta tillvara potentialen hos utländska konstnärer som bosätter sig i Sverige, exempelvis konstnärer som är på flykt från sina hemländer. Kulturrådet bedriver ett aktivt arbete med jämställdhet inom bidragsgivningen till den fria sektorn, framför allt vad gäller musikområdet. Ett tillskott av medel skulle därför också främja jämställdheten inom bidragsgivningen.

I rapporten *En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle* föreslår Myndigheten för delaktighet att ansvars- och finansieringsprincipen ska utgöra utgångspunkten för samhällets insatser inom funktionshinderspolitiken. Principen innebär att varje sektor i samhället ska utforma och bedriva sin verksamhet så att den blir tillgänglig för alla medborgare, oavsett funktionsförmåga, och att nödvändiga anpassningsåtgärder ska finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten. De ekonomiskt begränsade förutsättningarna för fria kulturaktörer försvårar deras tillgänglighetsarbete, vilket även framgår av Kulturrådets remissvar på Myndigheten för delaktighets rapport. Ökade medel till det fria kulturlivet skulle förbättra förutsättningarna att utveckla ett tillgänglighetsarbete inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Den fria sektorn är även viktig för att konsten ska kunna nå ut även utanför storstäderna och till prioriterade målgrupper som barn och unga. Utan fria grupper skulle utbudet av teater-, dans- och musikföreställningar för barn och unga vara betydligt mindre. Redovisningarna från de grupper som beviljats bidrag från Kulturrådet de senaste åren visar att cirka 75 procent av de fria teatergruppernas föreställningar i Sverige utgjordes av föreställningar som särskilt riktades sig till barn och unga. För de fria dansgrupperna visar senast sammanställda uppgifter att motsvarande andel var 72 procent. Av de fria musikgruppernas konserter i Sverige var cirka 33 procent konserter som särskilt riktades sig till barn och unga. Ökade bidrag skulle ge de fria aktörerna bättre förutsättningar att skapa och förmedla föreställningar och konserter. Barn och unga skulle därigenom få bättre möjligheter att möta professionell kultur, både i skolan och på fritiden.

Inslag av professionell kultur i skolan kräver att det finns aktörer som kan erbjuda ett utbud som riktar sig till skolans åldersgrupper. Produktionsarbete finansieras inte inom stödet till verksamhet inom ramen för Skapande skola, utan inom ordinarie bidragsgivning till bland annat det

fria scenkonst- och musikområdet. Stödet till fria grupper är därmed en förutsättning för att många kulturaktörer ska kunna erbjuda föreställningar och aktiviteter till skolan.

Kulturrådet har under senare år noterat ett ökat söktryck när det gäller produktions- och turnéstöd till den fria sektorn. Samtidigt har anslag 2:2 legat på samma nivå sedan 2012. Det innebär att anslaget urholkas i takt med att prisnivån i samhället ökar.

Under 2016 fördelade Kulturrådet 173 miljoner kronor⁵ i stöd till fria grupper och arrangörer, samt inom stöden för samverkan komponister och fonogram. Det beviljade beloppet motsvarar 35 procent av det totala sökta beloppet. Det stora glappet mellan ansökt belopp och tillgängliga medel innebär att ett stort antal ansökningar som bedömts vara intressanta ur såväl ett konstnärligt som ett kulturpolitiskt perspektiv måste avslås. Många bidragsökande beviljas därtill ett betydligt lägre belopp än det sökta, vilket innebär att verksamheternas budgetar behöver revideras. Detta medför ofta lägre ersättningsnivåer eller kortare anställningar för konstnärliga utövare och producenter, samt minskad marknadsföring och därmed också lägre intäkter.

Kulturrådet har en ambition att förbättra produktions- och arbetsvillkoren genom att bevilja en större del av de ansökta beloppen. Med befintliga medel är det dock inte möjligt att möta de ekonomiska behov som presenteras i de beviljade ansökningarna, om inte fler ansökningar avslås, vilket skulle få negativa effekter i form av ett mindre utbud. Inom teater och övrig fri scenkonst beviljades i genomsnitt 62 procent av ansökt budget för de aktörer som beviljades verksamhetsbidrag 2016. För verksamhetsbidrag inom dansområdet beviljades i snitt 61 procent av sökt belopp 2016, trots en uttalad strävan att förbättra produktions- och arbetsvillkor samt ge stabilare grundfinansiering. För musik prioriteras lägre belopp till fler, vilket ger en större bredd och öppnar för nya uttryck. Konsekvensen blir samtidigt att de fria musikgrupper som beviljades verksamhetsbidrag fick ett belopp som i snitt motsvarade 42 procent av ansökt belopp.

Det fria professionella dansområdet

Under 2014 genomförde Kulturrådet tillsammans med Konstnärsnämnden en översyn av statens insatser inom dansområdet. Med utgångspunkt i dansöversynen finns anledning att särskilt uppmärksamma förutsättningarna och behoven inom det fria dansområdet.

Konstnärsnämnden och Kulturrådet bedömer att den

fria sektorn spelar en väsentlig roll för områdets utveckling och kommer att vara helt avgörande i den regionala utbyggnaden och därmed för att uppnå de kulturpolitiska målen om tillgänglighet, mångfald och kvalitet. Majoriteten av danskonstens upphovspersoner och dansare är verksamma inom den fria sektorn, och det är här huvudparten av föreställningarna produceras och visas. Den fria sektorns koreografer och dansare är en förutsättning för att tillgången till dans ska öka över hela landet. Det är av stor vikt att dessa ges bättre förutsättningar att vara konstnärligt yrkesverksamma. För fria grupper och koreografer inom dansområdet står Kulturrådets bidrag för en mycket stor del av den offentliga finansieringen.⁶ De statliga bidragen är därmed avgörande för områdets utveckling och för att förbättra förutsättningarna inom sektorn.

Aktörerna inom det fria dansområdet är mycket produktiva och trots de knappa resurserna sker en stark konstnärlig utveckling. Detta möjliggörs i hög utsträckning genom oavlönat arbete. De offentliga resurserna skulle dock kunna användas mer effektivt och komma publiken till del i högre grad om de fria koreograferna/dansgrupperna hade en mer stabil grundfinansiering.⁷

Dansöversynen tydliggör även att få aktörer har kontinuerlig tillgång till repetitionslokaler, att speltillfällena per produktion oftast är få och att spelperioderna är osammanhängande. Det försvårar både den konstnärliga arbetsprocessen och möjligheterna att nå ut med föreställningar. Utbudet av professionell dans är i dag starkt koncentrerat till storstäderna, vilket till stor del beror på brist på arrangörer och spelplatser i stora delar av övriga landet.

Internationellt samarbete inom den fria scenkonsten

Kulturrådet har under många år uppmärksammat den starka potential som finns i internationellt kulturutbyte och samarbete. Vi lever i en globaliserad värld och det är knappast möjligt att tänka sig ett svenskt kulturliv som utvecklas fristående från omvärlden. Internationell verksamhet är en integrerad del av många fria aktörers arbete. Influenser och möten med aktörer och publik från andra länder bidrar till konstnärlig utveckling hos svenska kulturaktörer. En ökad internationalisering ger också en större bredd i det kulturutbud som publiken i Sverige ges möjlighet att ta del av. En förstärkning av anslag 2:2 bidrar därför även till att främja internationellt utbyte och samarbete.

Många av det fria kulturlivets aktörer har en omfattande internationell verksamhet och verkar på en inter-

5. Bidraget till vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse som fördelas inom anslag 2:2 ingår inte i denna summa.

6. Konstnärsnämnden och Kulturrådet (2015). Översyn av statens nuvarande insatser inom dansområdet. Dnr: KUR 2014/3478, Sid. 24.

7. Ibid, sid. 49.

nationell arbetsmarknad. Detta illustreras bland annat av att en stor andel av deras föreställningar och speltillfällen äger rum utanför Sverige, framför allt inom dans- och musikområdet. Enligt inkomna redovisningar av verksamhets- och projektbidrag för de fria dansgrupperna och de fria musikgrupperna de senaste åren äger mellan 25 och 30 procent av antalet dansföreställningar och konserter årligen rum utomlands.

Internationellt utbyte och närvaro i internationella sammanhang är också en möjlighet för kulturaktörer att bredda sitt verksamhetsområde, och därmed kunna öka sina intäkter och arbetstillfällen. Små ekonomiska marginaler begränsar dock de fria kulturaktörernas möjligheter att kunna genomföra internationella turnéer och samarbeten. Ännu svårare kan det vara att avsätta resurser för att besöka en mässas eller upprätthålla internationella nätverk. Mot den bakgrunden har Kulturrådet med stöd av Tillväxtverket inrättat ett kulturexportstöd som kan sökas för kostnader i samband med aktiviteter som främjar internationaliseringen av svensk konst och kultur, exempelvis mässor, festivaler, biennaler och andra branschspecifika mötesplatser. Stödet inrättades 2016 som ett treårigt pilotförsök och det går redan att skönja positiva tendenser.

Samspel med institutioner och arrangörer

Den fria sektorns samspel med offentligt finansierade kulturinstitutioner är viktigt för scenkonst- och musikområdets utveckling. Många scenkonstnärer får sin första arbetslivserfarenhet inom den fria sektorn och den utgör en nödvändig rekryteringsbas för institutionerna. Det pågår också ett ständigt utbyte och samverkan mellan institutioner och fria aktörer. Ökat stöd skulle göra de fria aktörerna till starkare parter i relation till lokala och regionala institutioner. Det skulle kunna leda till en spännande konstnärlig utveckling. En anslagsökning skulle även stärka de fria aktörerna i deras samverkan med arrangörer och skolor.

Kulturrådet fördelar både verksamhetsstöd och projektbidrag till arrangörer inom hela scenkonst- och musikområdet. Arrangörsledet utgör en av scenkonstens och musikens viktigaste infrastrukturer. De lokala arrangörerna har en avgörande betydelse för att invånare i hela landet ges tillfälle att ta del av professionell scenkonst och musik genom fria aktörer likväl som genom institutioner. Kulturrådets bidrag till arrangörer inom scenkonst- och musikområdena spänner över bidrag till de stora riksorganisationernas främjande arbete till små lokala arrangörer inom scenkonst och musik. Kulturrådet ger även stöd till arrangörer inom Dansnät Sverige. För att på bästa sätt kunna stärka scenkonstens och musikens tillgänglighet i hela Sverige är de statliga bidragen till ar-

rangörer av stor vikt. En förstärkning av anslaget skulle möjliggöra en förstärkning av dessa bidrag.

Inom ramen för arrangörsbidragen fördelas även medel till ett antal festivaler av återkommande eller tillfällig karaktär. Festivaler bidrar på ett mycket tydligt sätt till konstområdenas utveckling. Genom festivalformatet får publiken möjlighet att möta nya aktörer från andra länder. Festivalerna bidrar till konstområdesövergripande verksamhet och till nätverksskapande möten. Dessutom bidrar festivalerna till att locka ny publik till konsten och kulturen. Kulturrådet ser ett behov av att på ett sammanhållet sätt skapa förutsättningar för att stödja festivaler inom anslag 2:2.

Vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse

Kulturrådet fördelar verksamhetsbidrag till vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse. Aktörerna utses av regeringen och anges i Kulturrådets årliga regleringsbrev under anslag 2:2 ap.1 *Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse*. För närvarande kan bidraget sökas av tio aktörer med verksamhet av olika karaktär och omfattning.

Kulturrådet har de senaste åren tillfälligt ökat stödet till två av de verksamheter som utpekats som vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse, Unga Klara och Dansnät Sverige. Eftersom anslag 2:2 är så hårt ansträngt är det i dag inte möjligt att ge dessa verksamheter en långsiktig finansiering på den nivå som är motiverad ur kulturpolitiskt perspektiv.

Unga Klara

I de fem senaste budgetunderlagen har Kulturrådet påpekat Unga Klaras stora betydelse för Sveriges kulturliv, och vikten av att verksamheten ges en långsiktig finansiering. Sedan 2014 har Unga Klara beviljats 7 miljoner kronor i årligt verksamhetsbidrag. För att säkra den nivån av finansiering framöver, och därmed ge Unga Klaras kvalificerade arbete med barn- och ungdomsteater långsiktigt stabila ekonomiska förutsättningar, behöver anslag 2:2 förstärkas med 3 miljoner kronor.

Unga Klara har de senaste åren fått förstärkt finansiering från anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet*. Detta innebär att Kulturrådets ambition att bidra till utvecklingen inom kulturområdet genom bidrag till kvalificerade utvecklingsprojekt motverkas. Resurser till Unga Klara, och andra etablerade verksamheter bör fördelas från anslag 2:2, vilket bör möjliggöras av en förstärkning av anslaget. Genom att anslaget förstärks med 3 miljoner kan den statliga finansieringen av Unga Klara i sin helhet utgå från anslag 2:2.

Dansnät Sverige

Dansnät Sverige är ett fristående nätverk där scener, kommuner och regioner samarbetar för att möjliggöra turnéer med nationella och internationella koreografer och kompanier. Nätverket finansieras till en tredjedel av bidrag från Kulturrådet. Kulturrådets bidrag till dansnätet består dels av ett bidrag till det centrala kansliet som viss aktör av kulturpolitiskt intresse, och dels av bidrag till parterna i nätverket för att finansiera upp till 45 procent av kostnaderna kopplade till arrangemang inom Dansnät Sverige. Hela verksamheten hänger ihop och det är viktigt att se de båda stödformerna för Dansnät Sveriges verksamhet som en helhet.

I Kulturrådets och Konstnärsnämndens dansöversyn från 2014 lyfts Dansnät Sverige fram som en betydelsefull aktör som bör få förstärkt finansiering. Verksamhetens turnéer ger möjlighet till sammanhängande spelperioder för utövarna och för publik på många håll i landet att ta del av professionella dansföreställningar. Med tanke på dansområdets svagt utbyggda infrastruktur är verksamheten ett bra och effektivt sätt att öka tillgången till professionell danskonst. Fler kommuner och lokala scener vill i dag ansluta sig till Dansnät Sverige. Detta skulle öka den geografiska spridningen ytterligare och öka tillgången till professionell danskonst. För att nätverket ska kunna expandera till att omfatta fler parter krävs dock att Kulturrådets stöd till parterna ökar. Detta behov ingår i äskandet om 23,5 miljoner kronor som presenterats ovan.

Stödet till det centrala kansliet för Dansnät Sverige fördelades för 2017 helt från anslag 2:2, till skillnad från 2016 då stödet förstärktes från anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet*. Det finns dock fortsatt behov av att förstärka anslag 2:2 med 500 000 kronor avseende Dansnät Sveriges kansli.

En förstärkning om 500 000 kronor skulle säkerställa att kansliets arbete med att koordinera och kommunicera nätverkets gemensamma verksamhet, svara mot parternas behov av informationsinsatser och kompetensutveckling samt fortsatt verksamhet med den nationella samproduktionsmodellen som Dansnät Sverige tagit fram i samarbete med Region Halland.

Professionell samtida cirkus

I regleringsbrevet för 2017 har Kulturrådet fått i uppdrag att kartlägga den samtida professionella cirkusen och de offentliga insatserna på området. I uppdraget ingår att bedöma behovet av eventuella ytterligare statliga insatser på området, samt föreslå hur dessa kan finansieras. Det är troligt att en utveckling av de statliga insatserna för den samtida cirkusen kräver utökad finansiering. Möjligheterna

till omfördelningar inom befintliga ekonomiska ramar är mycket små.

Sammanfattande bedömning

Med nuvarande tillgängliga resurser inom det fria scenkonst- och musikområdet är det svårt för Kulturrådet att fullt ut verka för ett kulturliv präglat av mångfald, tillgänglighet samt konstnärlig kvalitet och utveckling utan att ställa dessa strategiska mål mot varandra. En ökning av anslaget skulle öka tillgången till kultur i delar av landet samt främja mångfalden av uttryck. En ökning av anslaget skulle också gynna villkoren för konstnärligt yrkesverksamma. Kulturrådet bedömer därför att anslag 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* bör tillföras 27 miljoner kronor för att främja de kulturpolitiska målen och i högre grad möta behovet av medel.

BILD- OCH FORMKONST

Prioriterade behov 2018–2020

- Projektbidrag, 3 000 tkr årligen
- Medverkans- och utställningsersättning, 8 000 tkr årligen

Förslag till nytt uppdrag

- Uppdrag att utveckla och sprida samtidskonst

Totalt 11 000 tkr årligen till anslag 4:4

Inom anslag 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* fördelar Kulturrådet bidrag till konsthantverkskooperativ, kollektivverkstäder, nationella främjandeorganisationer och utställningsarrangörer inom bild- och formkonst. Sedan 2014 fördelas även nationella och internationella projektbidrag till bild- och formkonstaktörer inom anslaget. Syftet med projektbidragen är att ge utrymme för nya aktörer samt nationella och internationella samarbeten. Inga nya medel tillfördes dock för den nya bidragsformen. Omprioriteringar inom anslaget var därför nödvändiga för att möjliggöra fördelning av projektbidrag.

Inom bild- och formkonstområdet har behovet av stöd från Kulturrådet ökat kraftigt under senare år, och vi ser en fortsatt stark konstnärlig utveckling. Samtidigt har anslaget för bidrag till bild- och formområdet minskat något sedan 2012. Tillsammans med den allmänna kostnadsökningen gör det att den verksamhet som kan finansieras inom anslaget minskat. För att öka bild- och formkonstens spridning i landet har Kulturrådet för 2017 beviljat verksamhetsbidrag till fyra nya utställningsarrangörer. Detta gjordes genom hårda omprioriteringar som medför en risk att möjligheten att långsiktigt stödja mellanstora konsthallar med stora ekonomiska behov urholkas. För att Kulturrådet ska kunna stödja både bild- och formkonstens konstnärliga utveckling och dess tillgänglighet finns ett stort behov av ökade medel inom hela anslag 4:4.

Många bild- och formkonstaktörer arbetar samhällsengagerat och med hög kvalitet på en mängd platser i landet. Inom bidragsgivningen finns flera exempel på demokratifrämjande projekt, där den konstnärliga verksamheten sker i det offentliga rummet. Frågor som fokuserar på yttrandefrihet och konstens frihet är fortsatt aktuella. Många aktörer inom området är ifrågasättande och utmanande.

Som beskrivits tidigare i detta budgetunderlag har personer med konstnärliga yrken i allmänhet lägre inkom-

ster än befolkningen i sin helhet. Bland de konstnärliga yrkena är konsthantverkare och bildkonstnärer två av de yrkeskategorier som har lägst medianinkomst.⁸ Det finns därmed ett stort behov av att förbättra villkoren för bild- och formkonstnärer genom att öka anslaget för bidrag till bild- och formområdet.

Projektbidrag

Fördelning av projektbidrag görs gemensamt för både internationella och nationella projekt inom bild- och formkonstområdet. Under 2016 gjordes två utlysningar med totalt 98 ansökningar, varav 22 beviljades. Av samtliga beviljade ansökningar innehöll 73 procent en internationell dimension, vilket visar det omfattande internationella utbytet inom området. Jämfört med 2013 års ansökningar om internationella samarbetsprojekt och mobilitetsstöd har antalet sökande mer än fördubblats sedan det nya projektstödet infördes.

Projektbidrag ger möjlighet för oetablerade aktörer med nyskapande verksamhet av hög kvalitet att söka stöd från Kulturrådet. Samtidigt är Kulturrådets verksamhetsbidrag av stor vikt för det fria kulturlivet, då dessa medel inte är bundna vid särskilda insatser eller åtaganden i lika hög grad som vissa kommunala bidrag. De omprioriteringar som gjorts inom anslaget för att möjliggöra fördelning av projektbidrag har minskat möjligheten att möta de behov som större aktörer har för att utveckla sina verksamheter. Med mer bidragspengar att fördela skulle Kulturrådet kunna stödja både experimentella nyetableringar och större aktörer på längre sikt. Detta skulle främja utbudet av bild- och formkonst i hela landet och främja områdets starka internationella utbyte. Vidare skulle det säkerställa ett fortsatt utbud för barn och unga samt främja områdets förnyelse och konstnärliga mångfald.

År 2016 söktes totalt 21 miljoner kronor i projektbidrag, varav cirka 3,4 miljoner kronor kunde beviljas. I relation till det sökta beloppet kan noteras att det totala finansieringsutrymmet inom anslaget för bild- och formkonst för 2017 är drygt 28 miljoner kronor. För att i högre grad kunna möta efterfrågan på projektbidrag utan att det drabbar de långsiktiga verksamhetsbidragen anholder Kulturrådet om att 3 miljoner kronor tillförs anslag 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet*. Även om det totala sökbeloppet visar att det finns ett långt större behov skulle ett tillskott om 3 miljoner kronor göra stor skillnad vad

8. Konstnärsnämnden (2016). Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor. ISBN 978-91-982566-4-2, sid 13 och 18.

gäller andelen beviljade projekt. Utifrån 2016 års bidragsgivning skulle 3 miljoner kronor exempelvis räcka till att bevilja ytterligare 20 projekt med ett genomsnittligt projektbidrag om 153 000 kronor vardera. Utifrån 2016 års sökbelopp skulle 30 procent, i stället för 16 procent, av det totala sökbeloppet kunna beviljas. Eftersom den internationella dimensionen inom området är så stark innebär en förstärkning av utrymmet för projektbidrag inom den ordinarie bidragsgivningen även att internationellt utbyte främjas och möjliggörs.

Tillämpning av MU-avtalet

Ett stort behov inom bild- och formkonstområdet är också att stärka implementeringen av medverkans- och utställningsersättning till konstnärer. Det statliga avtalet för medverkans- och utställningsersättning inom bild- och formkonstområdet, det så kallade MU-avtalet, trädde i kraft 2009 och reviderades 2014. En ökad tillämpning av avtalet är nödvändig för en hållbar återväxt av yrkesverksamma bildkonstnärer, och därmed den framtida utvecklingen av bild- och formkonsten i hela landet. Tarifferna för utställningsersättning i MU-avtalet räknas upp vart tredje år, vilket innebär att kostnaderna för att tillämpa MU-avtalet ökar över tid.

Inom bild- och formkonstområdet är det ovanligt med konstnärliga anställningar. Bild- och formkonstnärerna arbetar ofta som egna företagare. Ersättningar vid utställning av konstnärernas verk är därför en central aspekt av att förbättra möjligheterna för konstnärer att försörja sig på sitt arbete. Detta är också en fråga med sociala dimensioner. Avsaknaden av rimliga ersättningar kan medföra att det inom många samhällsgrupper inte finns ekonomisk möjlighet för personer att ägna sig åt bild- och formkonst på professionell nivå.

I bidragsansökningarna inom bild- och formkonstområdet beräknar de sökande vilken summa som kommer att användas för medverkans- och utställningsersättning och den budgeterade summan för medverkans- och utställningsersättning har ökat kraftigt sedan 2012. Den budgeterade summan i de ansökningar som beviljats bidrag var i genomsnitt 7,8 miljoner kronor högre 2015 och 2016 jämfört med 2012. Anslaget har under samma period minskat med drygt 100 000 kronor. Inför år 2018 ska nivåerna för medverkans- och utställningsersättning räknas upp. På grund av låg inflation kommer uppräknningen troligtvis att bli liten sett till den enskilda utställande konstnären, men uppräknningen bidrar ändå till ytterligare behov av förstärkt finansiering.

Utifrån en prognos för vilka ersättningsnivåer som kommer att gälla från och med 2018 beräknas den budgeterade summan för medverkans- och utställningsersätt-

ning i de beviljade ansökningarna öka med 200 000 kronor 2018. Ökningen om 200 000 kronor avser enbart tillämpning av MU-avtalets minimiersättning för en utställande konstnär. Tillämpning av MU-avtalet utöver minimiersättningen ryms inte därmed inom denna summa.

För att möta det ökade behovet av medel för medverkans- och utställningsersättning anholder Kulturrådet om ett tillskott om minst 8 miljoner kronor till anslaget för bidrag till bild- och formkonstområdet.

En ökning av anslag 4:4 skulle ge utställningsarrangörer bättre ekonomisk möjlighet att tillämpa MU-avtalet. Det skulle bidra till förbättrade villkor för bild- och formkonstnärer och motverka den försämring av villkor som kan bli följden av brist på pengar för utställningsarrangörerna. Därmed gynnas möjligheterna för konstnärer att försörja sig på sitt konstnärskap. En ökning av anslaget möjliggör för utställningsarrangörer att både tillämpa MU-avtalet och bibehålla dagens antal utställningar. Utan förstärkning kan de annars behöva välja mellan att sluta tillämpa MU-avtalet eller att minska antalet utställningar. Det kan i sin tur leda till försämrade tillgänglighet till ett utbud av samtida bild- och formkonst utanför institutionerna.

Uppdrag att utveckla och sprida samtidskonst

Enligt regeringens handlingsplan för bild och form avser regeringen under våren 2017 att ge en aktör i uppdrag att överta det samtidskonstuppdrag som i nuläget innehas av Riksutställningar. Kulturrådet skulle vara en lämplig mottagare av uppdraget. Kulturrådet ansvarar i dag både för bidragsgivning till och främjande av bild- och formområdet. Ett utvidgat uppdrag att främja samtidskonsten skulle möjliggöra positiva synergieffekter mellan bidragsgivning och främjande av samtidskonsten. Kulturrådet har unik överblick, uppbyggda nätverk och kompetens att utföra uppdraget. Samtidskonstuppdraget skulle även kunna förstärka Kulturrådets arbete med att främja tillämpningen av MU-avtalet och arbetet inom kultursamverkansmodellen. Om Kulturrådet ges uppdraget att främja utveckling och spridning av samtidskonst bör 2 miljoner kronor tillföras anslag 1:1 *Statens kulturråd* och 1 miljon kronor tillföras anslag 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* för att öka tillämpningen av MU-avtalet. Observera att behovet av ekonomisk förstärkning för tillämpning av MU-avtalet inom Kulturrådets bidragsgivning totalt uppgår till 8 miljoner kronor, vilket beskrivits tidigare i avsnittet om bild- och formkonst.

Den förstärkning av anslag 4:4 för att förstärka fördelning av projektbidrag inom bild- och formområdet som äskats ovan skulle även gynna genomförandet av

samtidskonstuppsdraget. En del av ett tillskott till projektbidrag skulle kunna finansieras genom effektivitetsvinster från nedläggningen av Riksutställningar, vilket Kulturrådet även påpekat i sitt remissvar till Museiutredningen. Inom Kulturrådets bidragsgivning till bild- och formkonstområdet ingår många sammanslutningar av samtidskonstnärer och curatorer som producerar och arrangerar utställningar. Dessa konstnärsgreper är viktiga för områdets konstnärliga förnyelse. Om uppdraget att utveckla och sprida samtidskonst ges till Kulturrådet skulle dessa greper ges ökad möjlighet till att samverka och utvecklas.

Ytterligare fördelar med att ge Kulturrådet uppdraget har beskrivits i en separat promemoria som skickades till Kulturdepartementet i december 2016.⁹

Översyn av bidragsförordningar

I regeringens handlingsplan för bild- och formområdet framgår att regeringen ska se över de bidragsförordningar som styr Kulturrådets bidrag till bild- och formområdet. Vi ser positivt på en sådan översyn. En ny, mer flexibel bidragsförordning skulle öka möjligheterna att följa bild- och formområdets utveckling.

9. Dnr: ADM 2016/142.

ALLMÄN KULTURVERKSAMHET OCH INTERNATIONELLT KULTURUTBYTE

Prioriterade behov 2018–2020

- Nationella minoriteters kulturverksamhet, 2 000 tkr årligen

Regeländringar

- Ändamålet verksamhet med dans i skolan flyttas till anslag 1:3 *Skapande skola*

Totalt 2 000 tkr årligen till anslag 1:2, ap. 1

Anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt utbyte och samarbete* är sedan 2016 Kulturrådet näst största anslag för bidrag till kulturverksamhet. Anslaget är uppdelat på flera olika anslagsposter varav Kulturrådet disponerar fyra. Anslagspost 2, 4 och 7 har tydliga ändamål för bidragsgivning till alliansverksamheter, kulturverksamhet i vissa bostadsområden respektive musik- och kulturskolor. Inom anslagspost 1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och minoriteters språk och kultur* ryms däremot flera olika ändamål såsom centrumbildningar, amatörkulturverksamhet samt internationell kulturverksamhet och nationella minoriteters kulturverksamhet. Inom anslagsposten finns även flera utpekade stödmottagare, vilket försvårar omprioriteringar inom ram.

Ändamålen för bidrag från anslagspost 1 anges i förordningen (2012:517) om statsbidrag till kulturella ändamål, samt i Kulturrådets regleringsbrev. Den verksamhet som tilldelas stöd från anslagspost 1 är ofta kulturområdesöverskridande, men anslaget används också för att förstärka bidragsgivningen inom enskilda kulturområden. Exempelvis har ökade bidrag till Unga Klara och Dansnät Sverige möjliggjorts genom förstärkning från denna anslagspost.

Stöd till internationellt kulturutbyte och samarbete fördelas till stor del inom ramen för ordinarie bidragstypningar inom de olika kulturområdena. Bidrag till internationell verksamhet finansieras därmed både från anslag 1:2 och från sakanslag för enskilda kulturområden. Vissa stöd till internationell kulturverksamhet finansieras helt av anslag 1:2 ap. 1 och separerat från konstområdenas ordinarie utlysningar, exempelvis verksamhetsbidrag för internationell och interkulturell kulturverksamhet och bidrag till de utsända kulturråden vid Sveriges ambassader i utlandet.

Dans i skolan

I Kulturrådets regleringsbrev utpekas anslag 1:2, ap. 1 ska finansiera *verksamhet med dans i skolan som bygger vidare på den kompetens och de erfarenheter som har utvecklats inom Stiftelsen Institutet Dans i skolan*. Detta ändamål bör flyttas till anslag 1:3 *Skapande skola*, vars ändamål i högre grad överensstämmer med Institutet Dans i skolans verksamhet.

Det finns goda möjligheter att finansiera verksamhet med dans i skolan inom nuvarande ram för anslag 1:3. Vi föreslår därför att ingen transferering av pengar görs mellan anslag 1:2 och anslag 1:3 med anledning av en flytt av ändamålet.

Nationella minoriteters kulturverksamhet

I enlighet med Kulturrådets instruktion verkar myndigheten för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. En väsentlig del i arbetet är det särskilda verksamhets- och projektbidraget till nationella minoriteters kulturverksamhet, vilket vänder sig utslutande till nationella minoritetsaktörer. Vid fördelning prioriteras barn- och ungdomsverksamhet samt insatser som stärker de nationella minoriteternas kulturella strukturer. Genom bidraget stödjer Kulturrådet såväl centrala permanenta kulturverksamheter inom respektive minoritetsgrupp som tillfälliga och återkommande projekt.

Sedan lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft trädde i kraft 2010 har intresset för att utveckla och revitalisera språk och kultur ökat bland de nationella minoriteterna, vilket bland annat visas i Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametingets rapport till regeringen över minoritetspolitikens utveckling år 2014.¹⁰ Förankringen av minoritetspolitiken har också stärkts hos det allmänna, vilket bland annat framgår av att antalet kommuner som ingår i förvaltningsområdet för finska ökat från 23 kommuner 2010 till dagens 59 kommuner. För Kulturrådets del märks det ökade intresset genom att fler aktörer söker stöd, att ambitionerna höjts hos de verksamheter som mottar verksamhetsstöd och att deras målgrupper blir fler, att publiken blir större och att verksamheten har en allt större geografisk spridning. Verksamheternas kompetens och produktioner efterfrågas också allt mer av andra kulturinstitutioner. Den positiva utvecklingen medför att behoven av medel ökar.

10. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget (2015). Nationella minoriteter – Minoritetspolitikens utveckling år 2014. Rapport 2015:6. ISBN: 978-91-7281-630-5.

Vid Kulturrådets samråd med företrädare för de nationella minoriteterna de senaste åren har det återkommande framkommit tydliga önskemål om förstärkta resurser för att kunna möta utvecklingen.

Genom det särskilda bidraget till nationella minoriteters kulturverksamhet kan stöd tilldelas verksamhet som av olika skäl inte kan beviljas bidrag inom ett specifikt konst- eller kulturområde. Det kan dels röra sig om verksamhet som drivs av bibliotek och kulturhus samt filmfestivaler och seminarieserier, dels röra sig om verksamheter som inte till sin helhet är av professionell art eller verksamheter som inte är av sådan omfattning att de kan konkurrera inom ordinarie bidrag, men som bedöms värdefulla för en nationell minoritets kultur.

Medel för bidrag till nationella minoriteters kulturverksamhet disponeras under anslag 1:2 ap.1 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och nationella minoriteters språk och kultur*. För år 2016 fördelades sammanlagt 8,5 miljoner kronor i bidrag till nationella minoriteters kulturverksamhet. Av dessa fördelades 6,5 miljoner kronor som verksamhetsstöd och 2 miljoner kronor som projektstöd. Utöver dessa belopp fördelades även 600 000 kronor från andra bidragsformer till nationella minoritetsaktörer. Stöd till litteratur och kulturtidskrifter på nationella minoritetsspråk eller med särskild betydelse för nationella minoriteter fördelas inom anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* och ingår inte i beloppen.

Det främsta behovet är att stärka finansieringen för de aktörer som redan får verksamhetsbidrag och därigenom möjliggöra utveckling som motsvarar verksamheternas ambitioner. För att göra detta bedöms det finnas behov av att årligen fördela 8 miljoner kronor i verksamhetsbidrag. Samtidigt bedöms behovet av projektbidrag vara drygt 2 miljoner kronor årligen. För att möjliggöra en sådan ökning av bidragen utan att det får konsekvenser för andra angelägna ändamål inom anslag 1:2 åskar Kulturrådet om en förstärkning om 2 miljoner kronor.

Kreativa Europa

Kulturrådet är tillsammans med Svenska Filminstitutet nationell kontaktpunkt för Kreativa Europa – EU:s ramprogram för de kulturella och kreativa sektorerna 2014–2020. Deltagande i Kreativa Europa stärker det internationella kultursamarbetet och den svenska kultursektorns utveckling. Europeiska samarbeten ger publiken i Sverige möjlighet att i högre grad ta del av konst och kultur från övriga europeiska länder, och svenska kulturaktörer får möjlighet att bygga upp kontaktnät, möta publik och vara verksamma i andra länder. Medverkan i projekt inom Kreativa Europa kräver för de flesta stödformer samverkan med aktörer i flera olika länder. Mot

bakgrund av den aktuella situationen i Europa finns såväl kulturpolitiska som samhällliga vinster av det djupgående kulturutbytet och samarbetet inom Kreativa Europa. Det europeiska kultursamarbetet är i dagens Europa kanske mer betydelsefullt än på länge.

Tillgång till medfinansiering är en förutsättning för att kunna beviljas stöd inom delprogrammet Kultur inom Kreativa Europa. Kravet på medfinansiering varierar. Den vanligaste stödformen, europeiska samarbetsprojekt, kräver medfinansiering på mellan 40 och 50 procent av projektbudgeten. För ett mindre samarbetsprojekt med organisationer från fyra länder och 200 000 euro i EU-stöd krävs i genomsnitt cirka 460 000 kronor i egen insats per deltagande organisation. Ett större samarbetsprojekt med exempelvis tio medverkande länder och 2 miljoner euro i EU-stöd kräver i genomsnitt cirka 1,9 miljoner kronor i egen insats per organisation. Detta är väsentliga belopp även för större organisationer, vilket kan hämma viljan att ansöka om stöd inom Kreativa Europa och försvåra möjligheterna för svenska organisationer att delta i programmet.

En del i Kulturrådets uppdrag som kontaktpunkt är att främja svenska ansökningar inom Kreativa Europa. Ett verkningsfullt sätt att främja ansökningar är att erbjuda medfinansiering till beviljade projekt. Med dagens resurser och stödformer har Kulturrådet svårt att medfinansiera projekt inom Kreativa Europa i tillräcklig utsträckning. En särskild resurs, avsedd för statlig medfinansiering av projekt inom ramen för delprogrammet Kultur inom Kreativa Europa, skulle kunna öka svenska kulturaktörers medverkan inom programmet och stärka Kulturrådets arbete med att främja svenskt deltagande inom programmet genom att göra uppdraget mer sammanhållet och komplett. Det skulle förhoppningsvis öka de EU-medel som kommer det svenska kulturlivet till del, och därmed medföra ekonomiskt mervärde.

För att understödja att EU-stöd från Kreativa Europa kan komma organisationer i det egna landet till del finns liknande stöd redan i exempelvis Finland, Litauen, Polen, Österrike, Estland, Lettland, Tjeckien, Ungern, Slovakien, Slovenien och Serbien. Även i Sverige finns liknande stöd inom EU:s ramprogram för andra politikområden.

Centrumbildningarna

År 2016 fördelades medel till 13 centrumbildningar som sammanlagt samlar cirka 10 000 fria professionella kulturutövare i Sverige. Centrumbildningarna är intresse- och förmedlingsorganisationer för de fria professionella utövarna inom respektive konstområde. De arbetar med arbetsförmedling direkt genom att förmedla uppdrag och indirekt genom bland annat kompetensutveckling med utgångspunkt i att öka möjligheten till anställning och

uppdrag för kulturarbetare och konstnärer. Kulturrådet bedömer effekterna av den arbetsförmedlande verksamheten som positiv. Centrumbildningarna har god kännedom om villkor och förutsättningar inom arbetsmarknaden för medlemmarna inom respektive konstområde. De spelar därmed en viktig roll för frilansande konstnärliga yrkesutövares arbetsmöjligheter.

I Kulturrådets och Konstnärsnämndens översyn av statens nuvarande insatser inom dansområdet från 2014 konstateras att Danscentrum, med ökade resurser, skulle kunna vara en viktig aktör för ökad samordning och kompetensutveckling gentemot regionerna.¹¹ Även flera av de övriga centrumbildningarna skulle med ökade resurser ytterligare kunna utveckla sin regionala förankring. Ökade resurser skulle även ge centrumbildningarna möjlighet att utveckla internationell närvaro, något som är centralt i en internationaliserad kulturarbetsmarknad.

Centrumbildningarna skulle också kunna spela en roll för att ge kulturarbetare som nyligen invandrat till Sverige möjlighet att etablera sig på kulturarbetsmarknaden i Sverige. En sådan utveckling skulle ytterligare förstärka centrumbildningarnas roll i att stärka konstnärliga yrkesutövares arbetsmöjligheter.

Ett ekonomiskt tillskott skulle möjliggöra för cen-

trumbildningarna att i ökad utsträckning synliggöra medlemmarnas kompetens för skolan genom informationsinsatser och medverkan vid konferenser och mässor. Höjda bidragsnivåer skulle också kunna användas till fortbildningsinsatser för att öka medlemmars förståelse för skolans premisser vad gäller kulturverksamhet i skolan. Det skulle gynna Skapande skola-satsningen och skapa ytterligare arbetstillfällen för medlemmarna.

Eftersom centrumbildningarna bedöms göra stor nytta för sina medlemmars möjligheter på arbetsmarknaden är verksamheterna inte bara av betydelse för kulturpolitiken, utan även för arbetsmarknadspolitiken. Därför finns goda skäl att förstärka centrumbildningarnas verksamhet med resurser från arbetsmarknadspolitiken.

För att centrumbildningarna ska kunna bedriva en direkt arbetsförmedlande verksamhet är det dock centralt att det finns tillgång till uppdrag och anställningar på kulturarbetsmarknaden. Som beskrivits tidigare i detta budgetunderlag skulle arbetstillfällena öka om anslagen till det fria kulturlivet förstärktes. Ökade anslag till konstnärlig produktion skulle därmed också bidra till förbättrade möjligheter att utveckla den arbetsförmedlande verksamheten hos centrumbildningarna.

11. Konstnärsnämnden och Kulturrådet (2015). Översyn av statens nuvarande insatser inom dansområdet. Dnr: KUR 2014/3478

REGIONAL KULTURVERKSAMHET

I statens budget för 2017 förstärks den regionala kulturverksamheten med sammanlagt 93 miljoner kronor. De förstärkningar som aviserats i budgetpropositionen för perioden 2018–2020 motsvarar i huvudsak de behov som Kulturrådet presenterat i tidigare budgetunderlag. Kulturrådet har i bidragsfördelningen för 2017 gjort vissa strategiska prioriteringar som stöttar angelägen utveckling av kulturverksamhet i vissa regioner. Tillskottet av medel möjliggjorde detta utan bidraget behövde sänkas till andra regioner. Med anledning av att förstärkningen om 30 miljoner kronor årligen gäller till och med 2020 äskar Kulturrådet inte om några ytterligare förstärkningar i detta budgetunderlag. Däremot anser vi att det är mycket angeläget att förstärkningen om 30 miljoner kronor fortsätter att gälla även efter 2020. För att skapa stabila förutsättningar och långvarig utveckling inom den regionala kulturverksamheten måste den statliga kulturpolitiken bedrivas långsiktigt.

Kulturrådet betonar även att om nya verksamhetsområden läggs in i kultursamverkansmodellen krävs utökad finansiering. Utveckling av nya områden kommer annars att behöva ske på bekostnad av befintliga områden inom modellen. Detta skulle troligtvis leda till försämringar både för verksamheternas kvalitet och för kulturens tillgänglighet. I regeringens handlingsplan för bild- och formområdet föreslås att bild och form blir ett utpekat område inom kultursamverkansmodellen. Kulturrådet betraktar i dag bild och form som en del i museiområdet inom kultursamverkansmodellen. Det är visserligen positivt att tydliggöra att området ingår, men om regeringen vill främja utveckling av den regionala verksamheten inom bild och form bör även anslaget ökas för detta ändamål.

I budgetpropositionen har regeringen aviserat att den från och med 2018 kommer att sluta tillämpa pris- och löneomräkningen på ett antal anslag inom kulturområdet. Detta gäller inte anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* men Kulturrådet vill ändå betona att fortsatt pris- och löneomräkning av anslaget för regional kulturverksamhet är ytterst viktigt för tillgången till kultur i hela landet. Om anslaget inte räknas upp årligen kommer det troligtvis att resultera i nedskärningar i den regionala kulturverksamheten i stora delar av landet.

En grundtanke med kultursamverkansmodellens införande var att flytta kulturpolitiska beslut närmare medborgarna. Detta sker genom att Kulturrådet fördelar stat-

liga medel till regioner och landsting, som sedan fördelar både statliga och regionala verksamhetsmedel till enskilda kulturverksamheter. Ansvar för att besluta hur de statliga medlen ska fördelas inom modellens sju områden vilar alltså på regional nivå, vad gäller både mottagare och summor. För att detta ska gälla i praktiken krävs tillit mellan stat och region, samt att regionen ges utrymme att fördela verksamhetsmedlen. I dagsläget öronmärks en del av verksamhetsmedlen särskilt för scenkonstområdet i Kulturrådets regleringsbrev. Detta innebär en inskränkning av regionens ansvar att fördela verksamhetsmedel, och avviker från grundtanken med kultursamverkansmodellen. Pengar som fördelas genom kultursamverkansmodellen bör tilldelas regioner med förtroende för att de kan bedöma hur pengarna ska fördelas vidare till kulturverksamheterna för att nå bästa möjliga effekt. Om regeringen vill göra en särskild satsning på ett område inom den regionala kulturverksamheten bör det göras som ett separat bidrag.

Den regionala kulturverksamheten har stor betydelse för att säkerställa konstens och kulturens tillgänglighet i hela Sverige. Kultursamverkansmodellen är också effektiv för att driva på utveckling inom kulturområdet. Det gäller både utveckling av verksamhet inom konstområdet med svagare strukturer runt om i landet, exempelvis danskonst samt bild- och formkonst, och kulturpolitikens tvärperspektiv. Vi kan se ett starkare genomslag för bland annat ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteternas kultur och kulturarv samt konstnärspolitik. I Kulturrådets uppföljning av kultursamverkansmodellen framkommer att de regionala kulturverksamheterna förhåller sig till omvärlden och utifrån sina respektive förutsättningar tar sig an angelägna frågor i samtiden.

Samverkan och samråd

Kulturrådet framhåller, precis som i tidigare budgetunderlag, vikten av att de nationella minoritetsföreträdarna ges förutsättningar att möta det allmännas ökade kunskap om och intresse för att arbeta i enlighet med minoritetslagstiftningen. En ökning av stödet till nationella minoritetsorganisationer inom anslag 7:1 ap. 10 skulle öka organisationernas möjligheter att utgöra samråds- och samverkansparter till regioner och landsting.¹² En fram-

12. Anslag 7:1 10 disponeras inte av Kulturrådet utan av Länsstyrelsen i Stockholms län. Anslagsposten används för stöd till organisationer som företräder nationella minoriteter.

gångsrik nationell minoritetspolitik förutsätter starka nationella minoritetsaktörer.

Kulturrådets regionala utvecklingsbidrag

Både i Kulturrådets egna uppföljningar och i riksdagens kulturutskotts utvärdering av kultursamverkansmodellen har det framkommit att de regionala utvecklingsbidragen är viktiga för att stimulera utveckling inom den regionala kulturverksamheten. Därför har Kulturrådet

valt att använda 12 miljoner kronor av förstärkningen av anslaget för bidrag till regional kulturverksamhet för att öka utrymmet för regionala utvecklingsbidrag. Detta ger bland annat ökad möjlighet att stödja utvecklingsprojekt kring exempelvis digitalisering, breddad delaktighet och interregionala samarbeten vilket i längden kan bli permanent verksamhet inom den regionala kulturverksamheten.

LITTERATUR OCH LÄSANDE

Regeländring

- Uppdrag om att främja svensk litteratur internationellt
- Ny förordning på litteraturområdet
- Utökad bemyndigande för anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter*

Kulturrådets bidragsgivning och annan främjande verksamhet på litteraturområdet syftar till att dels ge förutsättningar för mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen, dels främja läsning av litteratur och kulturtidskrifter. Kulturrådet har även i uppdrag att göra det möjligt för läsare i hela världen att ta del av svensk litteratur. Kulturrådets verksamhet förstärker konststarten i sig, förbättrar den enskilda författarens villkor samt främjar invånarnas lika möjligheter att ta del av ett brett spektrum av litteratur av god kvalitet.

Regeringen har sedan 2014 förstärkt Kulturrådets resurser för läsfrämjande med 15 miljoner kronor. Under perioden 2017–2020 har Kulturrådets läsfrämjande uppdrag förstärkts med ytterligare 10 miljoner kronor årligen avseende Bokstart. Detta möjliggör en utveckling och utvidgning av Bokstart, men för att utvecklingen ska bli bestående behöver förstärkningen permanentas.

Litteraturstöd nationellt och internationellt

Litteraturens och kulturtidskrifternas betydelse för yttrandefriheten och det offentliga samtalet kan inte nog poängteras. Kulturrådets stöd för litteratur och kulturtidskrifter är viktiga för att främja kvalitet och göra det möjligt för fler personer att göra sina röster hörda genom det skrivna ordet. Kulturtidskrifterna axlar ett allt större ansvar för kritik och debatt inom kulturområdet på grund av dagstidningarnas nedskärningar, och även för samhällsdebatten i vidare mening.

Stödet till litteratur och kulturtidskrifter kan sökas för utgivning av skönlitteratur, barn- och ungdomslitteratur, facklitteratur, bildverk och serier samt kulturtidskrifter. Antalet ansökningar inom efterhandsstödet till litteratur har ökat successivt den senaste femårsperioden, från 1 738 ansökningar 2012 till 2 001 ansökningar år 2016. År 2015 nåddes den hittills högsta nivån med 2 339 ansökningar.

En ökning kan även ses inom stöden för översättning av svensk litteratur och evenemang kring svensk litteratur i utlandet. En anledning till detta kan vara Kulturrådets framgångsrika och strategiska internationella främ-

jandearbete. Här finns en stor potential att ytterligare öka intresset för och spridningen av svensk kvalitetslitteratur genom ett ökat stöd till översättning och annat främjande arbete. Ett framgångsrikt exempel är Norge, där ett starkt stöd till översättning ökar den norska litteraturens synlighet och konkurrenskraft på en internationell marknad.

Experterna i flera av Kulturrådets arbets- och referensgrupper för litteraturstöd har uttryckt oro för att anslag 3:1 urholkas och att detta på sikt leder till minskad konstnärlig mångfald i litteraturutgivningen. Inom exempelvis bildverk och serier avslås i dag ansökningar av hög kvalitet på grund av brist på medel. Inom skönlitteraturen finns behov av att kunna bevilja högre stödbelopp, särskilt för mindre förlag, för att främja kvalitet och mångfald i utgivningen. Om förlag avstår från att ge ut smalare litteratur leder det till att utbudet blir mindre varierat. En sådan utveckling skulle också försämra de professionella författarnas möjligheter att försörja sig på sitt konstnärliga arbete.

Inom anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* finansieras även Kulturrådets stöd till distribution av litteraturstödda titlar. Stödet innebär att bibliotek i många kommuner får tillgång till de omkring 800 titlar inom olika genrer som årligen beviljas litteraturstöd, och bidrar därmed till att läsare i hela landet får tillgång till en varierad litteratur av hög kvalitet.

Till skillnad från den läsfrämjande verksamheten har Kulturrådets resurser för bidrag till litteratur och kulturtidskrifter inte ökat på många år. På längre sikt är det viktigt att även detta område förstärks så att det läsfrämjande arbetet kan gå hand i hand med ett starkt stöd till konstnärlig utveckling inom litteraturområdet.

Internationellt litteraturutbyte

– Swedish Literature Exchange

Kulturrådet har sedan 2008 ansvaret att främja internationellt utbyte på litteraturområdet. Detta anges i förordningen (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet. Det framgår inte tillräckligt tydligt att det är Kulturrådet som innehar detta uppdrag i Sverige, vilket orsakar osäkerhet hos utländska målgrupper och svenska aktörer. Detta leder till att det blir svårare att arbeta strategiskt. Kulturrådets huvudansvar för internationellt litteraturutbyte bör därför tydligt framgå av Kulturrådets instruktion.

Läsfrämjande

Kulturrådet har i uppdrag att arbeta med läsfrämjande utanför skolan, med utgångspunkt i litteraturen som konstform och läsningen som konstnärlig upplevelse och väg till bildning. God läsvana och läsförståelse är viktigt även för att tillgodogöra sig utbildningsinsatser och för att vara en aktiv samhällsmedborgare.

Som nämnts ovan har regeringen förstärkt Kulturrådets arbete med Bokstart med 10 miljoner kronor årligen 2017–2020. Bokstart är en läsfrämjande verksamhet som riktar sig till småbarnsfamiljer, och verksamheten är ett bra exempel på att läsfrämjande utanför skolan gynnar flera politikområden. De projekt som beviljades stöd 2015 riktade sig till småbarnsfamiljer i stadsdelar med socioekonomiska utmaningar, och de projekt som beviljades bidrag 2016 riktar sig till småbarnsfamiljer i glesbygdsområden. Ett av projekten riktar sig också särskilt till asylsökande småbarnsfamiljer.

Bokstart Sverige genomförs i samverkan mellan bibliotek och barnhälsovård. En viktig framgångsfaktor är mötet mellan professioner, där både barnhälsovården och biblioteken har i uppdrag att stödja barns språkutveckling, men utifrån skilda kompetenser och infallsvinklar. I regleringsbrevet för 2017 ges Kulturrådet i uppdrag att koppla Bokstart även till förskolan. Den tillfälliga förstärkningen möjliggör en utveckling och utvidgning av verksamheten, men en permanent förstärkning vore värdefull ur kulturpolitiska, utbildningspolitiska, socialpolitiska och demokratifrämjande perspektiv.

Det är väl belagt i forskning att läsfrämjande insatser som vänder sig till familjer med små barn har god effekt på barns språkutveckling, vilket på sikt även gynnar

barnens läskunnighet och intresse för läsning. Viss forskning tyder på att läsning i förlängningen även har positiv effekt för barns skolresultat. Behov av språkutveckling finns i hela landet och i alla typer av bostadsområden. Bokstart är därför en värdefull satsning och väl investerade resurser för att vända den negativa trenden i Sverige vad gäller barns läskunnighet och läsintresse.

Ny förordning på litteraturområdet

Kulturrådet fördelar bidrag inom området litteratur, bibliotek och kulturtidskrifter. Den största delen av medlen fördelas genom förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser. Inköpstödet till folk- och skolbibliotek styrs av förordning (1996:1608) om statsbidrag till folkbibliotek. Denna behöver moderniseras. En gemensam förordning för litteraturområdet bör utarbetas.

Bemyndigande

Kulturrådet ser behov av utökat bemyndigande för anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter*. Bemyndigandet bör ökas från 25 000 tkr för ett år till 35 000 tkr för ett år och 5 000 tkr för två år, enligt uppställning i tabellbilagan. Anledningen till det ökade behovet är att det skulle finnas stora fördelar om bidragsbeslut inom Bokstart kunde fattas för flera år. Bemyndigandet på två år avser främst översättningsstöd. Inom detta stöd beviljas bidrag i förväg medan pengarna betalas ut i efter att den översatta boken getts ut, vilket ibland kan dröja upp till två år. Ett bemyndigande skulle möjliggöra för Kulturrådet att hantera översättningsstödet på ett mer ändamålsenligt sätt.

SKAPANDE SKOLA

Regeländringar

- Anslagssparande om 3 procent på anslag 1:3 *Skapande skola*

Skapande skola-satsningen uppgår 2017 till nästan 188 miljoner kronor och tusentals kulturaktörer är involverade. Ändamålet med statsbidraget är att medverka till att kulturella och konstnärliga uttryck långsiktigt integreras i förskola, förskoleklass och grundskolan med utgångspunkt i dels läroplanen för förskolan, dels skolans kulturuppdrag som beskrivs i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, samt att öka den professionella kulturverksamheten för och med eleverna. Kultur i skolan är ett effektivt sätt att nå ut med kulturinsatser även till barn som av olika anledningar annars inte skulle ta del av den offentligt finansierade kulturen. Skapande skola är en viktig del av de statliga insatserna för att främja barn och ungas tillgång till kultur.

Stödet Skapande skola har utökats successivt sedan 2008 och omfattar sedan 2013 hela grundskolan inklusive förskoleklass. År 2015 ändrades förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan så att statsbidrag även kan beviljas för kulturverksamhet i förskolan. Anslaget för Skapande skola har samtidigt tillfälligt förstärkts med 10 miljoner 2015–2018. Kulturrådets arbete med kultur i förskolan sker 2017 i form av pilotprojekt i 20 kommuner där barns tillgång till professionell kultur är låg. Pilotprojekten sker i samarbete med centrumbildningar inom teater, dans, musik och cirkus och ska möjliggöra att alla barn i åldersgruppen 3–5 år i dessa kommuner kan se föreställningar av hög kvalitet. De medel som Kulturrådet fördelar 2018 kommer att möjliggöra stöd till kulturverksamhet i förskolan 2019. Under 2016 genomförde Kulturrådet en kartläggning av kultur i förskolan. Kartläggningen visar att det finns stora skillnader i tillgången till kultur i förskolan, samtidigt som förskolan bedöms ha goda förutsättningar att erbjuda barnen professionell kultur. Om Kulturrådet ska fortsätta att fördela stöd för kulturverksamhet i förskolan efter det att den tillfälliga förstärkningen löpt ut kommer det att innebära att nivån på stödet för kulturverksamhet i grundskolan sänks.

Kommunala och enskilda skolhuvudmän söker 2017 sammanlagt 266 miljoner kronor och 91 procent av kommunerna ansöker om bidrag inom ramen för Skapande skola. De flesta kommuner ansöker om medel varje år och arbetar strategiskt och långsiktigt med stödet. Vilken

verksamhet som faller ut av stödet påverkas i hög grad av skolhuvudmännens och de enskilda skolornas organisation, behov och prioriteringar.

Anslagssparande

När skolhuvudmännen redovisar hur bidragsmedlen använts föregående skolår, visar det sig hos mer än en tredjedel att bidragsmedlen inte använts fullt ut. Det innebär att relativt stora belopp årligen återbetalas till Kulturrådet i november och december respektive år. År 2016 återbetalades över 9 miljoner kronor.

Skolhuvudmännens skäl till återbetalningar är rimliga, motiverade och beror främst på faktorer som inte kunnat förutses på förhand. Det handlar exempelvis om att planerade aktiviteter inte kunnat genomföras på grund av sjukdom eller att personal- eller organisationsförändringar inneburit att ambitionsnivån för Skapande skola-arbetet fått sänkas. Dessutom är det svårt för skolhuvudmän att beräkna exakta kostnader. I förekommande fall där skolhuvudmannen flera år i rad betalat tillbaka stora summor beaktas detta vid kommande bidragsfördelningar.

Eftersom återbetalningarna sker sent på året är det svårt att på ett tillfredsställande och kvalitetssäkrat sätt förstärka bidragsgivningen med återbetalade medel före årets slut. Om dessa pengar kunde fördelas som bidrag efterföljande år skulle de utgöra en viktig förstärkning för kulturinsatser i skolan. Särskilt stor nytta skulle en sådan förstärkning utgöra för skolhuvudmän vars behov av medel för kultur i skolan ökat på ett oförutsett sätt sedan ordinarie fördelning.

För att kunna utnyttja bidraget till fullt och samtidigt ge bättre förutsättningar för kultur i skolan, till exempel vid oförutsedda situationer, anholder Kulturrådet om ett anslagssparande om 3 procent på anslag 1:3 *Skapande skola*.

Samarbete mellan kultur- och utbildningspolitiken

Kulturrådet bedömer att Skapande skola-stödet sedan införandet i ökande grad används i ett bredare skolutvecklande syfte, även om huvudsyftet fortfarande är att bidra till att eleverna får ta del av professionell kultur och utveckla sina skapande förmågor. Kulturrådet ser positivt på att Skapande skola även bidrar till skolans pedagogiska utvecklingsarbete och till att uppnå kunskapsmål. Att ge barn och unga möjlighet att möta professionell kultur bör dock fortsatt vara huvudinriktningen för stödet.

Myndigheten för kulturanalys rekommenderar i sin rapport *Skapande skola. En första utvärdering* att regeringen bör ”skapa förutsättningar för en reell samverkan mellan utbildningspolitik och kulturpolitik på alla nivåer”.¹³ Ett av skälen för detta är att skolans kulturuppdrag måste

vara tydligt för att skolan ska kunna integrera ett långsiktigt samarbete med kulturlivet. Ur den aspekten ser Kulturrådet positivt på regeringens ambition att utöka samarbetet mellan kultur- och utbildningspolitiken.

13. Myndigheten för kulturanalys (2013). *Skapande skola. En första utvärdering*, Sid. 93.

KULTURRÅDETS VERKSAMHET

Prioriterade behov 2018–2020

- Arbets- och referensgrupper, 2 000 tkr årligen
- Kulturrådets förvaltningskostnader 3 000 tkr årligen

Regeländringar

- Anslagssparande och anslagskredit om 3 procent på samtliga anslag

Totalt 5 000 tkr årligen till anslag 1:1

Kulturrådets verksamhet med att fördela och följa upp bidrag, samt övrigt främjande arbete bekostas i första hand av myndighetens förvaltningsanslag. Kulturrådet har också vissa möjligheter att belasta de sakanslag som myndigheten disponerar med kostnader kopplade till förvaltning.

Arbets- och referensgrupper

För att Kulturrådets bidragsfördelning ska främja konstnärlig kvalitet och förnyelse samt bidra till att uppfylla övriga nationella kulturpolitiska mål, krävs hög kompetens i bedömningar och prioriteringar. Därför anlitar Kulturrådet kvalificerade ämnesexperter till de arbets- och referensgrupper som Kulturrådets styrelse inrättat. Kulturrådets arbets- och referensgrupper samt juryn för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) är centrala för att myndigheten ska kunna bedriva en bidragsgivning som präglas av hög kvalitet och legitimitet. Uppdragen i arbets- och referensgrupperna samt i juryn för ALMA kräver hög kompetens vad gäller förmåga att bedöma konstnärliga verksamheter liksom insikt i andra kulturpolitiska prioriteringar. Kulturrådet strävar efter att referensgrupperna ska ha en bred representation som bidrar till att flera olika perspektiv, erfarenheter och berättelser blir en del av diskussionen om kvalitet. Detta kan motverka ojämlika strukturer som upprätthålls av rådande normer. För att säkerställa att Kulturrådet även fortsatt kan anlita den höga kompetens som uppdragen kräver behöver arvodesnivåerna höjas. Att rekrytera personer från andra länder till referensgrupperna skulle ytterligare utveckla kvalitetsbedömningarna. Internationell rekrytering är dock inte möjlig utifrån dagens ekonomiska förutsättningar.

År 2016 uppgick de direkta kostnaderna för arvoden till ledamöter i arbets- och referensgrupper samt till juryn

för ALMA till cirka 7 miljoner kronor. Kulturrådet anlitar även sakkunniga vid bedömning av vissa bidrag, till exempel för internationellt kulturutbyte och för forsknings- och utvecklingsinsatser vid centrala museer.

Det är viktigt för Kulturrådet att den ersättning som betalas ut till ledamöterna är skälig i relation till det uppdrag de utför. I dag är arvoden i många fall låga i förhållande till den kompetens och arbetstid som uppgiften kräver. För arbets- och referensgrupperna är arvodet 1 500 kronor per sammanträdesdag, och eftersom Kulturrådet inte ersätter inkomstbortfall för ledamöterna innebär arvodesnivån att engagemang i arbets- och referensgrupper kan medföra ekonomisk förlust för vissa ledamöter. Den absolut största delen av arbetet i en referensgrupp sker dock mellan mötena. Av denna anledning utgår årsarvoden inom till exempel teater-, dans- och musikområdena. Inom litteraturområdet utgår ett läsarvode på 400 kronor per bok.¹⁴ Ledamöterna i arbetsgruppen för facklitteratur läste under 2016 i genomsnitt 128 böcker, vilket är tidskrävande även för vana läsare. Utslaget per timme blir också läsarvode lågt. Ledamöter i arbetsgruppen för skönlitteratur läser ännu fler böcker per år.

Sedan 2012 har det totala antalet inkomna ansökningar till Kulturrådet ökat från 6 362 till 7 400. En stor del av ansökningarna bedöms av arbets- och referensgrupper. Detta innebär en ökad arbetsbelastning för de som bedömer ansökningarna, och det medför även ökade kostnader. Inom litteraturstöden medför varje enskild ansökan dessutom en direkt kostnad genom läsarvode. Även inom andra stöd kan ett ökat antal ansökningar medföra ökade kostnader genom att fler mötesdagar och ledamöter behövs för att expertgrupperna ska ha möjlighet att bedöma och diskutera ansökningarna. Kulturrådet arbetar även för att bredda sammansättning av de aktörer som söker bidrag. Detta sker genom riktade kommunikationsinsatser för att nå aktörer som i dag inte söker bidrag av Kulturrådet. Arbetet förväntas bidra till en fortsatt ökning av antalet ansökningar.

Inom myndighetens arbete som strategisk myndighet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck inom kulturområdet genomfördes under 2014 dialogmöten med representanter från kulturlivet, där bland annat deltagare från det fria kulturlivet arvoderades. Erfarenheterna från bland annat dessa dialogmöten är att möjligheten att samla tillfälliga

14. För böcker med mer än 400 sidor utbetalas dubbelt läsarvode.

grupper med kompetens inom specifika frågor är värdefull. Möten av denna karaktär kan synliggöra fler perspektiv och bidra till att myndigheten kan utforma arbetssätt och strukturer med större hänsyn till erfarenheter från kulturfältet. Eftersom representanter för dem som berörs av myndighetens arbete ges möjlighet att involveras i delar av arbetet finns här också en demokratisk aspekt.

Trots att arvodena är låga kan Kulturrådet konstatera att kostnaderna redan i dag är nära gränsen för vad detta totalt får kosta utan större konsekvenser för verksamheten i övrigt. För att kunna höja arvodena inom de befintliga grupperna och kunna utveckla arbetet med tillfälliga grupper av sakkunniga anholder Kulturrådet om ett tillskott om två miljoner kronor.

Kulturrådets förvaltningskostnader

I statsbudgeten för 2015 minskades Kulturrådets förvaltningsanslag. Samtidigt utökades Kulturrådets utrymme att belasta sakanslag med förvaltningskostnader. När detta utökade utrymme används för sådana kostnader innebär det att mindre pengar kan betalas ut som bidrag till kulturlivet. Under 2015 och 2016 har Kulturrådet inte behövt använda hela det tillgängliga utrymmet för förvaltningskostnader, men från och med 2017 budgeteras för att betydligt mer av utrymmet kommer att användas. Detta är nödvändigt för att Kulturrådet ska kunna utföra sina uppdrag kopplade till bidragsgivning och andra främjande åtgärder.

Den besparing som gjorts på förvaltningsanslaget drabbar alltså inte i första hand Kulturrådets verksamhet. Genom att mer förvaltningskostnader tas ut på sakanslag, som inte utökats för detta, har besparingen i praktiken i stället drabbat kulturlivet genom att mindre statliga bidrag betalas ut. Om 3 000 tkr tillfördes anslag 1:1 *Statens kulturråd* skulle en större andel av myndighetens förvaltningskostnader kunna finansieras genom förvaltningsanslaget. Om de äskade medlen till anslag 1:1 återförs bör även utrymmet för att belasta sakanslag med förvaltningskostnader återställas till 2014 års nivå. Därmed skulle mer pengar kunna betalas till kulturlivet.

För 2017 har Kulturrådet möjlighet att ta ut förvaltningskostnader motsvarande 58 miljoner kronor på de sakanslag som myndigheten disponerar. Av de 58 miljonerna kronor avser 25 miljoner kronor uppdraget att initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse, varav en stor del fördelas som bidrag.¹⁵

Kulturrådets förvaltningsanslag för 2017 omfattar knappt 44,5 miljoner kronor. En mycket stor del av Kulturrådets verksamhet bekostas alltså via sakanslag som i huvudsak är avsedda för bidragsgivning. Ekonomistyrningsverket (ESV) granskade 2016 den finansiella styrningen av Statens skolverk. I en pm beskriver ESV att det är praxis att sakanslag inte ska bekosta förvaltningskostnader och att avsteg från denna praxis får flera negativa följder. Bland annat beskrivs att förvaltningskostnader på sakanslag inte omfattas av de regler om anslagssparande, anslagskredit, låneram och räntekontokredit som gäller för förvaltningsanslag. ESV menar också att förvaltningskostnader på sakanslag medför administrativt merarbete och gör det svårare att uppnå effektivitet i verksamheten.¹⁶

I Kulturrådets fall saknas även pris- och löneomräkning för sakanslagen. Det innebär att de förvaltningskostnader som tas ut på sakanslag inte kompenseras för löne- och kostnadsökningar. I längden kan det innebära att myndigheten får svårt att finansiera verksamheten. ESV rekommenderar i sin pm att regeringen ska renodla Skolverkets anslag så att alla kostnader för att genomföra myndighetens verksamhet finansieras genom myndighetens förvaltningsanslag, medan sakanslag enbart används för bidrag och transfereringar. Regeringen bör överväga att göra detsamma för Kulturrådets verksamhet.

Anslagskredit och anslagssparande

Kulturrådet har i dag enbart anslagssparande på anslag 1:1 *Statens kulturråd*. Möjlighet till anslagssparande på sakanslag skulle ge vinster såväl för det egna arbetet som för kulturlivet. De medel som inte kan fördelas i bidrag respektive år kan då förstärka bidragsgivningen nästkommande år och därmed bidra till att uppnå de kulturpolitiska målen. Särskilt angeläget är detta för anslag 1:3 *Skapande skola*, där relativt stora bidragssummor årligen betalas tillbaka sent under året. En längre beskrivning av detta finns i avsnittet *Skapande skola*.

I regleringsbrevet för 2017 har Kulturrådet inte tilldelats någon anslagskredit för anslagen 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* och 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter*. Till och med 2016 var anslagskrediten på båda anslagen på motsvarande 3 procent. Övriga anslag som Kulturrådet disponerar har även 2017 anslagskredit på motsvarande 3 procent. Både anslag 1:2 och 3:1 finansierar delar av myndighetens förvaltningskostnader.

15. De 25 miljoner kronor som avser uppdraget om läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse används förutom till bidragsgivning bland annat till produktion och distribution av Barn- och ungdomsbokskatalogen, ersättning till läsambassadören, böcker och material inom Bokstart samt informationsinsatser såsom seminarier och mässprogram.

16. Ekonomistyrningsverket (2016). Ekonomistyrningsverkets redovisning av regeringsuppdraget om en översyn av den finansiella styrningen av Statens skolverk. ESV dnr: 3:1-1034/2015.

Anslagskrediten bör under 2018–2020 vara 3 procent för alla de anslag och anslagsposter som Kulturrådet disponerar, inklusive anslag 1:2 och 3:1. Om regeringen inte kan möta detta önskemål vore det önskvärt att anslag 1:1 har en anslagskredit om 3 procent och att övriga anslagsposter som Kulturrådet disponerar, förutom anslagsposten 1:2 ap. 2 *Bidrag till alliansverksamheter*, har en jämnt fördelad anslagskredit. Om den totala anslagskredit som Kulturrådet disponerar för sakanslag skulle spridas ut proportionellt i förhållande till varje anslagsposts storlek motsvarar det en anslagskredit om 2,5 procent.

Kulturens betydelse inom andra samhällsområden

Bidragsgivningen är grunden i Kulturrådets verksamhet men myndigheten bedriver också ett främjande arbete med olika fokus. Kulturrådet är bland annat sektorsansvarig myndighet för funktionshindersfrågor och har det samlade ansvaret inom kulturområdet för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. I Kulturrådets instruktion finns också beskrivet att myndigheten ska verka för kulturens betydelse inom andra samhällsområden. Som ett led i detta har Kulturrådet de senaste åren haft relativt omfattande samverkan med myndigheter som Sida och Tillväxtverket. Inom flera verksamhetsområden finns också ett fortsatt behov av att utveckla samverkan med utbildnings- och socialpolitiken.

Under 2011–2013 hade Kulturrådet sammanlagt 70 miljoner kronor att fördela i bidrag för kultur för äldre. Vi kan nu se att dessa bidrag har lett till att strukturer för kultur i äldrevården har skapats i flera län. Regionala medel för kultur i äldreomsorgen finns i ett antal länsting/regioner och kultur i vård och omsorg tas upp i de regionala kulturplanerna. Överenskommelser och avtal finns i flera län om konkret samverkan och gemensamt finansiellt åtagande mellan landstingens/regionernas kulturavdelningar samt kommunernas social- och kulturförvaltningar. Med tanke på de positiva effekter som nu kan ses kan regeringen överväga en ny liknande satsning för att möjliggöra utveckling i andra regioner. En sådan satsning bör, liksom den föregående, finansieras inom socialpolitiken.

Enligt Kulturrådets regleringsbrev för 2017 ska myndigheten redovisa hur den verkat för att lyfta fram hbtq-perspektivet i bidragsgivning och verksamhet. Kulturrådets bidragsbeslut fattas utifrån bedömning av konstnärlig kvalitet och kulturpolitisk relevans, och det finns flera exempel på projekt som beviljats bidrag där kulturaktörer arbetat med frågor om sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck och haft en hög kvalitet utifrån konstnärliga och kulturpolitiska perspektiv. Eftersom ansla-

gen är hårt ansträngda skulle dock en särskild bidragsform för hbtq-projekt öka möjligheterna att bevilja medel till sådana projekt. Det skulle även öppna för projekt som inte passar in i Kulturrådets nuvarande bidragsformer, samt för ökad samverkan med aktörer utanför kultursektorn. En sådan bidragsform bör införas under en begränsad period och kan bland annat öka hbtq-personers möjligheter att yttra sig och vara en del av det offentliga samtalet, samt fördjupa Kulturrådets och kultursektorns kunskap om och arbete med hbtq-personers villkor och berättelser. Ett särskilt bidrag skulle bryta ny mark när det gäller bidragsgivning till konsten och kulturen som demokratifrämjare och som motverkande kraft mot diskriminering och homo-, bi- och transfo-

bi. En bidragsform som riktar sig till kulturaktörer och som har som syfte att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck bör i första hand betraktas som en demokratisatsning och således finansieras inom utgiftsområde 13 *Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering*.

Återrapporteringskrav och verksamhetsutveckling

Kulturrådet ser ett fortsatt behov av utveckling och förstärkning av uppföljning, inte minst för att ge underlag till väl underbyggd bidragsfördelning, liksom för styrning och kontroll. För att Kulturrådet ska kunna möta ökade återrapporteringskrav från regeringen behöver it-system och uppföljning utvecklas, vilket i sig är kostnadskrävande.

Kulturrådet kommer 2017 att fortsätta utveckla arbetet med bidragsgivningsprocessen. Såväl de innehållsliga bedömningarna som de administrativa processerna kommer att genomlysas. Arbetet förväntas öka kvaliteten i handläggning och uppföljning. Ökade krav på kvalitetssäkrad uppföljning förutsätter betydande investeringar i ett utvecklat it-stöd. På sikt finns effektivitetsvinster både för Kulturrådets kansli och för bidragssökande.

Särskilda uppdrag

Kulturrådet får regelbundet särskilda uppdrag av regeringen. De senaste åren har en del av dem följts av ekonomiska förstärkningar medan andra inte har gjort det. Kulturrådet betonar vikten av att särskilda uppdrag kompenseras med förstärkt anslag. Utan ökade resurser kan särskilda uppdrag behöva bekostas genom att den kontinuerliga verksamheten prioriteras ned.

TABELLER

FINANSIERING

Anslag	Utfall 2016 (tkr)	Prognos 2017 (tkr)	Beräknat 2018 (tkr)	Beräknat 2019 (tkr)	Beräknat 2020 (tkr)
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid					
17 01 001 Statens kulturråd	43 144	44 483	50 570	51 636	52 630
001 Statens kulturråd	43 144	44 483	50 570	51 636	52 630
17 01 002 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	331 291	309 017	313 698	281 899	281 899
001 Bidrag till allmän kulturverksamhet, internationell verksamhet och minoriteters språk och kultur	107 843	96 926	99 638	99 839	99 839
002 Bidrag till alliansverksamheter	88 460	75 091	82 060	82 060	82 060
004 Bidrag till kulturverksamhet i vissa bostadsområden	34 999	37 000	32 000		
007 Bidrag till musik- och kulturskolan	99 989	100 000	100 000	100 000	100 000
17 01 003 Skapande skola	181 982	187 654	191 825	181 824	181 824
001 Skapande skola	181 982	187 654	191 825	181 824	181 824
17 01 004 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	3 969	4 043	4 112	4 112	4 112
013 Centrala museer	3 969	4 043	4 112	4 112	4 112
17 01 006 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 280 977	1 388 902	1 410 823	1 454 193	1 499 545
001 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 280 977	1 388 902	1 410 823	1 454 193	1 499 545
17 02 002 Bidrag till vissa teater-, dans-, och musikändamål	188 553	190 599	217 614	217 614	217 614
001 Bidrag till den fria scenkonsten, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	188 553	190 599	217 614	217 614	217 614
17 03 001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	136 262	147 724	147 735	147 735	147 735
001 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande	136 262	147 724	147 735	147 735	147 735
17 04 004 Bidrag till bild- och formområdet	28 065	28 067	39 069	39 069	39 069
001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	28 065	28 067	39 069	39 069	39 069
Summa anslag	2 194 243	2 300 489	2 375 446	2 378 082	2 424 428

	Utfall 2016	Prognos 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
Avgiftsintäkter som disponeras, enligt den indelning som regeringen beslutat ¹					
Offentligrättslig verksamhet					
Statliga utställningsgarantier					
Intäkter	808	1 500	1 500	1 500	1 500
Kostnader	1 075	1 500	1 500	1 500	1 500
Avgiftsfinansierad verksamhet					
Övrigt					
Intäkter	1 316	2 000	2 000	2 000	2 000
Övriga intäkter som disponeras					
Bidrag från andra myndigheter	844	1 000	1 000	1 000	1 000
Bidrag från EU-institutioner	568	700	700	700	700
Bidrag från övriga	84	100	100	100	100

1. Kulturrådet tar ut avgifter enligt paragraf 4 och 15 i avgiftsförordningen.

RÄNTEKONTOKREDIT

Räntekontokredit, tkr	Kredit 2017	Behov 2018	Behov 2019	Behov 2020
	5 000	5 000	5 000	5 000

BEMYNDIGANDEN

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 01 02 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete					
Ingående åtaganden	0	0	25 000	25 000	
Nya åtaganden (+)	0	25 000	25 000		
Infriade åtaganden (-)	0	0	-25 000	-25 000	
Utestående åtaganden vid årets slut	0	25 000	25 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 01 003 Skapande skola					
Ingående åtaganden	0	0	50 000	50 000	
Nya åtaganden (+)	0	50 000	50 000		
Infriade åtaganden (-)	0	0	-50 000	-50 000	
Utestående åtaganden vid årets slut	0	50 000	50 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	100 000	50 000	50 000	50 000	50 000

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 01 006 Bidrag till regional kulturverksamhet					
Ingående åtaganden	0	0	40 000	40 000	
Nya åtaganden (+)	0	40 000	40 000		
Infriade åtaganden (-)	0	0	-25 000	-40 000	-15 000
Utestående åtaganden vid årets slut	0	40 000	55 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	40 000	40 000	55 000	55 000	55 000

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 02 02 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål					
Ingående åtaganden	102 324	103 379	137 000	167 000	
Nya åtaganden (+)	102 324	137 000	137 000		
Infriade åtaganden (-)	-102 324	-103 379	-107 000	-137 000	-30 000
Utestående åtaganden vid årets slut	102 324	137 000	167 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	137 000	167 000	167 000	167 000	167 000

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 03 01 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter					
Ingående åtaganden	20 000	24 760	25 000	40 000	
Nya åtaganden (+)	24 760	25 000	40 000		
Infriade åtaganden (-)	-20 000	-24 760	-25 000	-35 000	-5 000
Utestående åtaganden vid årets slut	24 760	25 000	40 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	25 000	25 000	40 000	45 000	45 000

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020
17 04 004 Bidrag till bild och formområdet					
Ingående åtaganden	0	9 655	14 000	14 000	
Nya åtaganden (+)	9 655	14 000	14 000		
Infriade åtaganden (-)	0	-9 655	-14 000	-14 000	
Utestående åtaganden vid årets slut	9 655	14 000	14 000		
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	14 000	14 000	14 000	14 000	14 000

FÖRSLAG TILL INVESTERINGSPLAN¹

Tkr	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräkn 2019	Beräkn 2020	Beräkn 2021
Verksamhetsinvesteringar ²						
Immateriella investeringar						
Datasystem, rättigheter m.m.	493	2 400	1 400	1 000	700	700
Materiella investeringar						
Maskiner, inventarier och installationer	320	1 000	600	1 500	1 300	1 200
Övriga verksamhetsinvesteringar		2 000	2 000	1 500		
Summa verksamhetsinvesteringar	813	5 400	4 000	4 000	2 000	1 900
Finansiering						
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	940	5 400	4 000	4 000	2 000	1 900
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Anslag (efter medgivande av regeringen)						
Summa finansiering	940	5 400	4 000	4 000	2 000	1 900

1. Tabellen om samhällsinvesteringar är ej aktuell för Kulturrådet.

2. Kulturrådets planerade verksamhetsinvesteringar avser framtagande av ny extern webbplats samt åtgärder kopplade till myndighetens lokaler.

LÅNERAM OCH RÄNTOR FÖR VERKSAMHETSINVESTERINGAR

Lån och räntor (tkr)	Utfall 2016	Prognos 2017	Förslag 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående balans, lån i Riksgäldskontoret	1 003	1 003	4 663	6 200	6 400	4 250
Nyupplåning	940	5 400	4 000	4 000	2 000	1 900
Amorteringar	-940	-1 740	-2 463	-3 800	-4 150	-3 250
Utgående balans, lån i Riksgäldskontoret	1 003	4 663	6 200	6 400	4 250	3 600
Beslutad/ föreslagen låneram	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Beräknad ränteutgift	4	-7	-81	-158	-133	-98
Finansiering av räntor och avskrivningar						
UO 17 01 01 001 Statens kulturråd	-936	-1 747	-2 544	-3 958	-4 283	-3 348